

HOGE RAAD

nr. 31/540

Zie ook het artikel van mr. F.W.M. Keunen in SMA, oktober 1997, blz. 519-530 en de noot van mr. S. Feenstra die binnenkort in de FED wordt gepubliceerd, *Red.*)

ARREST

gewezen op het beroep in cassatie van X te Z

tegen

de uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch van 31 augustus 1995 betreffende de hem voor het jaar 1987 opgelegde aanslag in de premieheffing volksverzekeringen.

1. AANSLAG, BEZWAAR EN GEDING VOOR HET HOF

Aan belanghebbende is voor het jaar 1987 een aanslag in de premieheffing volksverzekeringen opgelegd naar een premie-inkomen van f 70 099, welke aanslag, na daartegen gemaakt bezwaar, bij uitspraak van de Inspecteur is gehandhaafd.

Belanghebbende is tegen die uitspraak in beroep gekomen bij het Hof, dat deze uitspraak heeft bevestigd. De uitspraak van het Hof is aan dit arrest gehecht.

2. GEDING IN CASSATIE

Belanghebbende heeft tegen 's Hof's uitspraak beroep in cassatie ingesteld. Het beroepschrift in cassatie is aan dit arrest gehecht en maakt daarvan deel uit.

De Staatssecretaris van Financiën heeft bij verzoekschrift het cassatieberoep bestreden. De Plaatsvervangend Procureur-Generaal Van Soest heeft op 21 augustus 1996 geconcludeerd tot het stellen van prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen.

3. BEOORDELING VAN HET MIDDEL VAN CASSATIE

3.1. In cassatie kan van het volgende worden uitgegaan:

3.1.1. Belanghebbende, die de Nederlandse nationaliteit heeft, was gedurende het gehele onderhavige jaar (1987) in Q (België) woonachtig. Hij dreef in dat jaar tezamen met zijn echtgenote in de vorm van een vennootschap onder firma een reisbureau te Z. Belanghebbende oefende zijn werkzaamheden uitsluitend op het grondgebied van Nederland uit.

3.1.2. Beoordeeld naar uitsluitend de regels van Nederlands nationaal recht, was belanghebbende - als niet-ingezetene en als niet ter zake van in Nederland in dienstbetrekking verrichte arbeid aan loonbelasting onderworpen - voor het jaar 1987 niet verplicht verzekerd en mitsdien ook niet premieplichtig ingevolge de Algemene Ouderdomswet en de overige

volksverzekeringswetten (in de voor het jaar 1987 geldende teksten).

3.2. Voor het Hof was tussen partijen in geschil of belanghebbende op grond van enkel het Europese gemeenschapsrecht in 1987 hier te lande onderworpen was aan de premieheffing volksverzekeringen, welke vraag belanghebbende ontkennend en de Inspecteur bevestigend heeft beantwoord.

De Inspecteur heeft zich daarbij - voorzover te dezen van belang - op het standpunt gesteld dat, indien, zoals zich in het onderhavige geval voordoet, ingevolge de toewijzingsregels van art. 13, eerste lid, jo. tweede lid, van Verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1971, zoals gewijzigd bij Verordening (EEG) nr. 1390/81 van de Raad van 12 mei 1981, (hierna: de Verordening) een lidstaat wordt aangewezen als de lidstaat wiens wetgeving met de uitsluiting van die van andere lidstaten van toepassing is, eventuele in de wetgeving van die lidstaat opgenomen woonplaatsvoorwaarden buiten toepassing dienen te blijven.

Belanghebbende heeft bestreden dat de aan de toewijzingsregels van Titel II van de Verordening toegekende zogenoemde sterke werking zo ver gaat dat, in weerwil van het bepaalde in de volksverzekeringswetten en op de enkele grond dat ingevolge de toewijzingsregels op hem uitsluitend de Nederlandse wetgeving van toepassing is, hij hier te lande premieplichtig zou zijn.

3.3. Het Hof heeft - naar redelijkerwijs niet voor twijfel vatbaar is - met juistheid vooropgesteld dat belanghebbende gedurende het gehele jaar 1987 onder de persoonlijke werkingssfeer van de Verordening viel, de Nederlandse volksverzekeringen onder de materiële werkingssfeer van de Verordening vallen en belanghebbende ingevolge het bepaalde in art. 13, eerste lid jo. lid 2, aanhef en onder b, van de Verordening gedurende het gehele jaar 1987 uitsluitend aan de sociale-zekerheidswetgeving van Nederland was onderworpen.

3.4.1. Met betrekking tot belanghebbendes premieplicht hier te lande heeft het Hof in de eerste plaats geoordeeld dat belanghebbende, gezien het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 3 mei 1990, in zaak C-2/89 (Kits van Heijningen), Jur. 1990 I-1755, FED 1991/62, gedurende het onderhavige jaar moet worden aangemerkt als verzekerde voor de volksverzekeringen.

Hiervan uitgaande heeft het Hof vervolgens geoordeeld: dat, nu de term 'verzekerde' in de Nederlandse volksverzekeringswetten zowel betrekking heeft op de uitkeringskant als op de premiekant van de in deze wetten geregelde verzekeringen, moet worden aangenomen dat hij gedurende dit jaar ook premieplichtig is voor deze verzekeringen; dat het redelijkerwijs ook niet voor twijfel vatbaar is dat de verplichte aansluiting bij een nationaal stelsel van sociale verzekering op basis van vorenvermeld arrest niet allen betrekking heeft op de uitkeringskant maar ook op de (eventuele) premiekant van dat stelsel; dat belanghebbende, gelet op het vorenstaande, op grond van de Verordening in de premieheffing volksverzekeringen over het jaar 1987 dient te worden betrokken, evenals zelfstandigen die ingezetene van Nederland zijn.

3.4.2. Tegen beide laatstvermelde oordelen komt onderdeel b van het middel op. Het onderdeel strekt ten betoge dat, naar redelijkerwijs niet kan worden betwijfeld, de in Titel II van de Verordening opgenomen toewijzingsregels slechts tot premieplichtigheid leiden, indien de bevoegdheid tot premieheffing haar grondslag vindt in de sociale-

zekerheidswetgeving van de lidstaat waarvan de wetgeving ingevolge de toewijzingsregels van toepassing is verklaard.

Dit betoog is juist. Daaraan doet niet af dat, zoals het Hof heeft overwogen, deze opvatting op gespannen voet zou staan met de gebruikelijke situatie in de lidstaten, waar sociale verzekeringen in de regel gefinancierd worden door het heffen van premies van de verzekerden, en tot gevolg zou kunnen hebben dat een onevenwichtige en ongerechtvaardigde verdeling van de financieringslasten voor die verzekeringen optreedt. Immers, gelijk het Hof van Justitie in eerderevermeld arrest heeft overwogen, staat het aan de wettelijke regelingen van elke lidstaat vast te stellen onder welke voorwaarden het recht of de verplichting tot aansluiting bij een stelsel van sociale zekerheid ontstaat.

3.5. 's Hofs uitspraak kan niet in stand blijven. De Hoge Raad kan zelf de zaak afdoen. Het hiervóór 3.4.2 overwogene brengt, gelet op het hiervóór in 3.1.2 vermelde, mee dat belanghebbende in 1987 niet premieplichtig was ingevolge de volksverzekeringswetten. De uitspraak van de Inspecteur alsmede de aanslag moeten derhalve worden vernietigd. De overige onderdelen van het middel behoeven geen behandeling.

4. PROCESKOSTEN

De Hoge Raad acht termen aanwezig om ten aanzien van de proceskosten die belanghebbende in verband met de behandeling van het geding in cassatie en de behandeling van het geding voor het Hof redelijkerwijs heeft moeten maken, te beslissen als hierna zal worden vermeld.

5. BESLISSING

De Hoge Raad:

vernietigt de uitspraak van het Hof, die van de Inspecteur, alsmede de aanslag; gelast dat door de Staatssecretaris van Financiën aan belanghebbende wordt vergoed het door deze ter zake van de behandeling van het beroep in cassatie verschuldigd geworden griffierecht ten bedrage van f 300 alsmede het bij het Hof gestorte griffierecht ter zake van de behandeling van de zaak voor het Hof ten bedrage van f 75, derhalve in totaal f 375;

veroordeelt de Staatssecretaris van Financiën in de kosten van het geding in cassatie aan de zijde van belanghebbende, vastgesteld op f 2130 voor beroepsmatig verleende rechtsbijstand; veroordeelt voorts de Inspecteur in de kosten van het geding voor het Hof aan de zijde van belanghebbende, vastgesteld op f 2130 voor beroepsmatig verleende bijstand, en wijst aan de Staat als de rechtspersoon die de bij het Hof gemaakte kosten moet vergoeden.

Het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch

Uitspraak van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, derde meervoudige Belastingkamer, op het beroep van X te Z tegen de uitspraak van het Hoofd van de eenheid ondernemingen te P van de rijksbelastingdienst (hierna: de Inspecteur) op het bezwaarschrift betreffende na te melden aanslag.

1. ONTSTAAN EN LOOP VAN HET GEDING

Met dagtekening 31 oktober 1990 is aan belanghebbende een aanslag in de premieheffing

voor de volksverzekeringen voor het jaar 1987 opgelegd, welke aanslag is vastgesteld naar een premie-inkomen van f 70 099.

Deze aanslag is, na daartegen door belanghebbende tijdig gemaakt bezwaar, bij de bestreden uitspraak gehandhaafd. Belanghebbende is van deze uitspraak tijdig - op 18 april 1994 - en op regelmatige wijze in beroep gekomen bij het Hof.

Ter zake van dit beroep heeft de Griffier van belanghebbende een recht geheven van f 75. De Inspecteur heeft het beroep bij verzoekschrift bestreden. De mondeling behandeling van de zaak heeft plaatsgehad in de raadkamer ter zitting van het Hof van 8 juni 1995, gehouden te 's-Hertogenbosch. Daar zijn toen verschenen en gehoord belanghebbende, alsmede, de Inspecteur.

Belanghebbende heeft ter zitting een pleitnota voorgedragen en exemplaren daarvan aan het Hof en aan de wederpartij overhandigd. Het Hof rekent deze pleitnota tot de stukken van het geding.

2. FEITEN

Het Hof stelt op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting de volgende feiten vast.

2.1. Belanghebbende, geboren in 1949, heeft uitsluitend de Nederlandse nationaliteit. Hij is gehuwd.

2.2. Tot 17 augustus 1985 was hij, samen met zijn echtgenote, woonachtig in Nederland. Op evenvermelde datum hebben belanghebbende en zijn echtgenote zich metterwoon gevestigd in Q, België. In oktober 1988 hebben zij zich metterwoon gevestigd in Z (Nederland).

2.3. Gedurende het gehele onderhavige jaar - 1987 - dreef belanghebbende samen met zijn echtgenote in de vorm van een vennootschap onder firma een winkel te Z. Hij genoot uit dien hoofde winst uit onderneming. Zijn met het drijven van evenbedoelde onderneming gemoeide werkzaamheden, welke zes dagen per week in beslag namen, oefende hij uitsluitend uit op het grondgebied van Nederland. Naast deze werkzaamheden oefende belanghebbende in het onderhavige jaar geen andere (beroepsmatige) activiteiten uit; met name heeft hij in dit jaar noch in loondienst, noch anders dan in loondienst, beroepswerkzaamheden uitgeoefend op het grondgebied van België.

2.4. Van oordeel zijnde dat de Verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de sociale-zekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen, alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, op belanghebbende van toepassing is, dat ingevolge het bepaalde in het eerste lid en het tweede lid, sub b, van art. 13 van deze Verordening (hierna: de Verordening) op belanghebbende gedurende het jaar 1987 uitsluitend de sociale-zekerheidswetgeving van Nederland van toepassing is en dat belanghebbende mitsdien gedurende dat jaar verzekerd en daarmee premieplichtig is voor de Nederlandse volksverzekeringen, heeft de Inspecteur belanghebbende de onderhavige aanslag opgelegd. De hoogte van het bij deze aanslag door de Inspecteur in aanmerking genomen premie-inkomen ad f 70 099 is als zodanig niet in geschil.

3. GESCHIL, ALSMEDE STANDPUNTEN EN CONCLUSIES VAN PARTIJEN

3.1. Het geschil betreft uitsluitend de vraag of belanghebbende in het jaar 1987 premieplichtig is voor de Nederlandse volksverzekeringen, welke vraag naar de mening van belanghebbende ontkennend maar naar het oordeel van de Inspecteur bevestigend moet worden beantwoord.

3.2. Partijen doen hun evenvermelde standpunten steunen op de gronden welke daartoe door hen zijn aangevoerd in de van hen afkomstige stukken, waaronder voor wat belanghebbende betreft de door hem ter zitting voorgedragen en overgelegde pleitnota, van al welke stukken de inhoud als hier ingevoegd moet worden aangemerkt.

Partijen hebben hun standpunten ter zitting bepleit doch hebben bij die gelegenheid geen nieuwe stellingen of argumenten aangevoerd, met dien verstande dat belanghebbende ter zitting heeft verklaard dat op pagina 2 van het bezwaarschrift voor 'mevrouw X-Y' moet worden gelezen: de heer X.

Belanghebbende heeft ter zitting aanspraak gemaakt op vergoeding van proceskosten als bedoeld in artikel 5a van de Wet administratieve rechtspraak belastingzaken, met dien verstande dat hij uitsluitend aanspraak maakt op vergoeding van de kosten van de hem door een derde beroepsmatig verleende rechtsbijstand.

De inspecteur heeft ter zitting verklaard geen aanspraak te maken op vergoeding van proceskosten.

3.3. Belanghebbende concludeert tot vernietiging van de bestreden uitspraak en van de aanslag.

De Inspecteur concludeert tot bevestiging van de bestreden uitspraak.

4. BEOORDELING VAN HET GESCHIL

4.1. Het geschil betreft uitsluitend de vraag of belanghebbende in het jaar 1987 premieplichtig is voor de Nederlandse volksverzekeringen.

4.2. Partijen zijn eensluidend van oordeel dat belanghebbende gedurende het gehele jaar 1987 onder de personele werkingssfeer van de Verordening valt, dat de Nederlandse volksverzekeringen onder de materiële werkingssfeer van de Verordening vallen en dat belanghebbende ingevolge het bepaalde in het eerste lid jo. het tweede lid, sub b, van art. 13 van de Verordening gedurende het gehele jaar 1987 uitsluitend aan de sociale-zekerheidswetgeving van Nederland is onderworpen.

Het Hof zal zich bij dit gemeenschappelijk oordeel van partijen aansluiten, nu niet is gebleken dat daaraan een juridisch onjuist uitgangspunt ten grondslag ligt.

4.3. Belanghebbende stelt primair dat de exclusieve toepasselijkheid van de Nederlandse wetgeving nog niet met zich brengt dat hij verplicht verzekerd is voor de Nederlandse volksverzekeringen.

4.4. Uit de vaststaande feiten vloeit voort dat belanghebbende in het jaar 1987 niet ter zake van binnen het Rijk in dienstbetrekking verrichte arbeid aan de loonbelasting was onderworpen, zoals bedoeld in art. 6, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Algemene

Ouderdomswet (tekst 1987; hierna: de AOW) en de hiermede overeenkomende bepalingen in de andere volksverzekeringswetten. Op grond daarvan lijkt zijn aansluiting bij de Nederlandse volksverzekeringen te worden verhinderd door het vereiste van ingezetenschap in Nederland, zoals gesteld in onderdeel a van de evenaangeduide wettelijke bepalingen.

4.5. In dit verband moet echter rekening worden gehouden met het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 3 mei 1990 in de zaak nr. 2/89 (Kits van Heijningen), gepubliceerd in FED 1991/612. In dit arrest overweegt het Hof van Justitie dat art. 13, tweede lid, sub a, van de Verordening tot gevolg heeft dat aan de in die bepaling bedoelde personen niet kan worden tegengeworpen een bepaling van de toepasselijke nationale wettelijke regeling, krachtens welke de aansluiting bij het verzekeringsstelsel waarin die wettelijke regeling voorziet, afhankelijk wordt gesteld van de voorwaarde, dat de betrokkene woont in de lidstaat op het grondgebied waarvan hij de werkzaamheden in loondienst uitoefent. Het Hof ziet geen goede gronden voor een ander oordeel bij de toepassing van art. 13, tweede lid, sub b, van de Verordening, dat de situatie betreft van iemand als belanghebbende, die werkzaamheden anders dan in loondienst uitoefent.

4.6. Belanghebbende is mitsdien, niettegenstaande het bepaalde in art. 6, eerste lid, aanhef en onderdeel a, van de AOW en de hiermede overeenkomende bepalingen in de andere volksverzekeringswetten, gedurende het jaar 1987 aan te merken als verplicht verzekerde voor de Nederlandse volksverzekeringen. Zijn primaire standpunt moet derhalve worden verworpen.

4.7. Voor het geval het Hof op basis van de Verordening verzekeringsplicht van belanghebbende voor de volksverzekeringen aanneemt, heeft belanghebbende subsidiair gesteld dat zulks niet met zich brengt dat hij voor het onderhavige jaar dan ook premieplichtig is voor deze verzekeringen.

4.8. Nu belanghebbende, gelet op hetgeen onder 4.6 is overwogen, gedurende het onderhavige jaar moet worden aangemerkt als verzekerde voor de volksverzekeringen en deze term in de Nederlandse volksverzekeringswetten zowel betrekking heeft op de uitkeringskant als op de premiekant van de in deze wetten geregelde verzekeringen - het Hof verwijst in dit verband naar het bepaalde in art. 34 van de AOW en de hiermede overeenkomende bepalingen in de andere volksverzekeringswetten -, moet worden aangenomen dat hij gedurende dit jaar ook premieplichtig is voor deze verzekeringen. Het is redelijkerwijs ook niet voor twijfel vatbaar dat de verplichte aansluiting bij een nationaal stelsel van sociale verzekeringen op basis van het onder 4.5 vermelde arrest niet alleen betrekking heeft op de uitkeringskant maar ook op de (eventuele) premiekant van dat stelsel. Een andersluidende opvatting zou op gespannen voet staan met de gebruikelijke situatie in de lidstaten, waar sociale verzekeringen in de regel gefinancierd worden door het heffen van premies van de verzekerden, en zou tot gevolg kunnen hebben dat een onevenwichtige en ongerechtvaardigde verdeling optreedt van de financieringslasten voor die verzekeringen.

Gelet op het vorenstaande is het Hof van oordeel dat belanghebbende op grond van de Verordening in de premieheffing voor de volksverzekeringen over het jaar 1987 dient te worden betrokken, evenals zelfstandigen die ingezetene van Nederland zijn.

4.9. Belanghebbende kan zich niet verenigen met een dergelijke premieplicht, welke niet volledig op de nationale wetgeving is gebaseerd. Naar zijn oordeel is voor premieplicht een wettelijke grondslag vereist. Het Hof vat dit betoog op als een beroep op art. 104 van de

Grondwet. Uit deze bepaling volgt dat belastingen en andere heffingen van het Rijk een wettelijke basis moeten hebben. Belanghebbendes betoog komt er derhalve op neer dat de onderhavige premieplicht, welke haar grondslag deels vindt in een Verordening van de Europese Gemeenschappen, in strijd zou zijn met de Grondwet. Het Hof kan in het midden laten of dit betoog juist is, aangezien het ook bij gegrondbevinding daarvan niet de vrijheid kan vinden de Verordening in zoverre buiten toepassing te laten. Het gemeenschapsrecht, waartoe de Verordening behoort, vormt immers een eigen rechtsorde, welke als onderdeel van hogere rang in de rechtsorde der lidstaten is opgenomen en welke bindend is voor de lidstaten (Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen 15 juli 1964, zaak nr. 6/64, Costa/Enel, gepubliceerd in Jur. 1964, blz. 1199 e.v.). Daarmede is niet verenigbaar dat de nationale rechter, als orgaan van een lidstaat, een rechtstreeks toepasselijke regel van gemeenschapsrecht zoals een verordening buiten toepassing laat vanwege het feit dat deze in strijd is met een voorschrift uit de nationale (grond)wet.

Ten overvloede voegt het Hof hieraan nog toe dat ook de nationale Nederlandse wetgeving toetsing van een verordening van de Europese Gemeenschappen aan de Grondwet verbiedt. Art. 120 van de Grondwet verbiedt de rechter namelijk om te treden in de grondwettigheid van verdragen. Naar het oordeel van het Hof strekt dit toetsingsverbod zich ook uit tot de grondwettigheid van wetgevende maatregelen welke door een volkenrechtelijke organisatie op basis van een verdrag zijn getroffen, zoals verordeningen van de Europese Gemeenschappen.

4.10. Belanghebbende heeft ten slotte, ter onderbouwing van zijn subsidiaire standpunt, een beroep gedaan op het vertrouwensbeginsel. De bepalingen van de Nederlandse wetgeving, welke in zijn geval op zichzelf beschouwd niet in premieheffing voorzien, zouden bij hem het vertrouwen hebben gewekt dat er geen premieheffing zou plaatsvinden. Het Hof verwerpt ook dit betoog. Nu verordeningen ingevolge art. 189, tweede alinea, van het EEG-Verdrag rechtstreeks toepasselijk zijn in elke lidstaat, kan een burger aan bepalingen in de nationale wetgeving van een lidstaat geen gerechtvaardigd vertrouwen ontleen dat die lidstaat een Verordening geheel of gedeeltelijk buiten toepassing zal laten. Een andere opvatting zou tot gevolg hebben dat de lidstaten eenzijdig, door wetgevende maatregelen ten gunste van belanghebbenden, de rechtstreekse toepasbaarheid van voorschriften uit Verordeningen van de Europese Gemeenschappen geheel of gedeeltelijk ongedaan zouden kunnen maken. In dit verband zij - mutatis mutandis - verwezen naar het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 20 september 1990, in de zaak nr. 5/89 (Commissie tegen Duitsland, § 13 en 14), gepubliceerd in NJ 1993, 134.

4.11. Uit hetgeen onder 4.8. tot en met 4.10 is overwogen volgt dat ook het subsidiaire standpunt van belanghebbende moet worden verworpen.

4.12. Gelet op al het vorenstaande moet de onder 4.1 vermelde vraag bevestigend worden beantwoord. Voor dit geval is niet in geschil dat de bestreden uitspraak moet worden bevestigd.

5. PROCESKOSTEN

Nu het gelijk aan de zijde van de Inspecteur is en bijzondere omstandigheden niet zijn gesteld of gebleken, acht het Hof geen termen aanwezig de Inspecteur te veroordelen tot vergoeding van de door belanghebbende gemaakte proceskosten. De Inspecteur heeft verklaard geen aanspraak te maken op vergoeding van proceskosten.

6. BESLISSING

Het Hof bevestigt de bestreden uitspraak.

8 juli 1997